

מסורת הש"ס

א) [חולין קלז. וזכים לב:];
ב) זכמים ט. כ"ב י"ג;
ג) [חולין]. ד) [מסכתא פ"א ה"ז];
ה) [נבילה עז:];
ו) [גכר אלפס ח"י וכן היה רבי שמעון אומר וכו' וז"ה הגיר' בתוספ' לפעוטן];
ז) [מסכתא דערבין פ"ג ה"ע];
ח) [מסנהדרין נח.];
ט) כס"א: [מבקרות, ו' נשי] מה שפירש המוס' י"ט שם כוונת דברי חוס' אלו ועיי' בתוס' פ"ו יט. ד"ה על מנה ט' וכן בפסחים ח: ד"ה שמוכה;
ס) כס"א: כלאומות, ט) [דף ג'א.].

גליון הש"ס

גב' וכן היה רשב"א אומר. כעין זה כ"ב ג' ע"ב. ונהה מו ע"ב:

הנהגות מהר"ב

רגשבורג
א) [תוס' ד"ה ומעשרות וכו' לעבור עליו כשי לאוין וכו'. כ"ב לאו דוקא כ' לאוין אלא לאו ועשה וכמ"ל הרשב"א. ד"ה קרא דביעור עשה הוא. וז"כ בעל יד דוד:]

מוסף רש"י

מטונגן. ממשה'ן שכתא להנניד עלי אכצני עלן (תבחים כ"ב):
אז: הגמתיך (חולין קכב). הרי זה צדיק גמור. על דבר זה ומשטה וז' (ב"ב ו') דבר זה, ולא אמרינן שלג לשמה עשה אלא קיים מנהג גורא שגורו לעשות דקה ומתמיין קף להנחל עגמו שחטה בה לעולם הנח או שיחיו בניו (פסחים ח.).

רבינו חננאל

ומה חשון ובני תורין ודברין ואמרי'ן לעלון לאלה שמיא וגו'. אמר ליה ר' יצחק דמטונגן, כלומר מן המקרא שהבאת מוכיח שהמטין, שנאמר די להון מהקרבין ניהוחין לאלה שמיא ומצלין לחיי מלכא ובבונה, הנה לא נתנדב לשם שמים אלא להנאתו. ואמרינן ומאן דעבר כי האי גוונא לאו מעלייתא היא. והתניא האומר סלע זו לצדקה כשביל שיחיו בניו ובשביל שאזכה לעולם הבא הרי זה צדיק גמור. ויש שמפרשין הרי זו צדקה גמורה. ושנינן הני מילי לישראל, אבל באומות העולם לא. ואיבעית אימא מנא לן דאחמין מהכא, נדבכין די אבן גלל תלתא ונדבך די אע חדת וגו' למה לי למיעבד נדבך דאע, אלא אמר אי מרדן כך יהודאי אקליה בגורא. והא שלמה נמי עבד הכי וכו'. ואיבעית אימא מנלן דאחמין מהכא שנאמר ויאמר לי המלך והשגל יושבת אצלו, מאי שגל אמר רבה בר לימא כלבתא. ואסיקנא לעולם שגל מלכתא היא ורבה בר לימא גמרא גמיר כו'. איבעית אימא מנא לן דאחמין דכתיב עד כסף ככרין מאה בתין מאה וגו', מעיקרא בלא קיצותא והשתא בקיצותא כול'. יירושלמי: מה בין דאמר מניסן למאן דאמר מתשרי מנינן, אי"ר יונה (א) שטרות היו יוצאין, נפק שטר מלוה וכתוב

ומה חשון. כלומר כל מה שחפצים הכהנים מנו להם משלי: **מטונגן**. ממשה'ן שכתא עליו להשיבנו אחי משיבך תשובה ראה מה כתוב זה די להון מהקרבין וגו' ומנלן לחיי מלכא למדת שלא לשם שמים עשה כי אם להנאתו: **הרי זה צדיק גמור**. אם רגיל צדק: **כאן נישארל**.

יזמה חשון ובני תורין ודברין ואמרינן לעלון לאלה שמיא חנטין מלח חמר ומשה כמאמר כהניא די בירושלם להוא מתיבה להם יום ביום די לא שלו אמר לו רבי יצחק רבי ⁶מטונגן ²די להון מהקרבין ניהוחין לאלה שמיא ומצלין לחיי מלכא ובגוהי ומאן דעבד הכי לאו מעליותא היא והתניא האומר סלע זו לצדקה כשביל שיחיו בני ובשביל שאזכה בה לחיי העולם הבא הרי זה צדיק גמור לא קשיא כאן בישראל כאן בעובדי כוכבים ואיבעית אימא מנלן דאחמיין דכתיב ³נדבכין די אבן גלל תלתא ונדבך די אע חדת ונפקתא מן בית מלכא תתיבה למה ליה דעבד הכי סבר אי מרדו בי יהודאי איקליה בגורא אטו שלמה לא עבד הכי והכתיב ⁴שלשה טורי גזית וטור כרתות ארזים שלמה עבד מלמעלה ואיהו עבד מלמטה שלמה שקעיה בבנינא איהו לא שקעיה בבנינא שלמה סדייה בסידא איהו לא סדייה בסידא (אמר) רב יוסף ואיתימא רבי יצחק⁵ מנלן דאחמיין מהכא ⁵ויאמר לי המלך והשגל יושבת אצלו מאי שגל אמר רבה בר לימא משמיה דרב כלבתא אלא מעתה הא דכתיב ⁶ועל מרא שמיא התרוממת ולמאנייא די ביתיה היתיו קדמך ואנת ורברבניך שגלתך ולחנתך חמרא שתין בהון ואי שגל כלבתא היא כלבתא בת משתאי חמרא היא הא לא קשיא דמלפא לה ושתייא אלא מעתה דכתיב ⁷בנות מלכים ביקרותיך נצבה שגל לימינך נצבה הכתם אופיר ואי שגל כלבתא היא מאי קא מבשר להו נביא לישראל הכי קאמר בשכר שחביבה תורה לישראל כשגל לעובדי כוכבים זכיתם לכתם אופיר ואיבע"א לעולם שגל מלכתא היא ורבה בר לימא גמרא גמיר לה ואמאי קרי לה שגל שהיתה חביבה עליו כשגל אי נמי שהושיבה במקום שגל איבעית אימא מנלן דאחמיין מהכא ⁸עד כסף ככרין מאה ועד חנטין כורין מאה ועד חמר בתין מאה ועד בתין משה מאה ומלח די לא כתב וגו' מעיקרא בלא קיצותא והשתא בקיצותא ודילמא מעיקרא לא הוה קים ליה בקיצותא אלא מחוורתא כדשניין מעיקרא: ולרגלים: רגלים באחד בניסן הוא בחמשה עשר בניסן הוא אמר רב חסדא רגל שבו ראש השנה לרגלים נפקא מינה לנווד למיקם עליה בבל תאחר ורבי שמעון היא דתניא ⁹אחד הנווד ואחד המקדיש ואחד המערך ¹⁰כיון שעברו עליו ג' רגלים עובר בבל תאחר ר"ש אומר ¹¹ג' רגלים כסדרן וחג המצות תחילה ¹²וכן היה ר"ש בן יוחי אומר רגלים פעמים ג' פעמים ד' פעמים חמש כיצד נדר לפני הפסח ג' לפני עצרת חמשה לפני החג ארבעה ת"ר ¹³חייבי הדמין ¹⁴והערכין ¹⁵החרמין וההקדשות חטאות ואשמות עולות ושלמים צדקות ומעשרות בכור ומעשר ופסח לקט

דכתבין ¹⁶בנות מלכים ביקרותיך נצבה שגל לימינך נצבה הכתם אופיר ואי שגל כלבתא היא מאי קא מבשר להו נביא לישראל הכי קאמר בשכר שחביבה תורה לישראל כשגל לעובדי כוכבים זכיתם לכתם אופיר ואיבע"א לעולם שגל מלכתא היא ורבה בר לימא גמרא גמיר לה ואמאי קרי לה שגל שהיתה חביבה עליו כשגל אי נמי שהושיבה במקום שגל איבעית אימא מנלן דאחמיין מהכא ⁸עד כסף ככרין מאה ועד חנטין כורין מאה ועד חמר בתין מאה ועד בתין משה מאה ומלח די לא כתב וגו' מעיקרא בלא קיצותא והשתא בקיצותא ודילמא מעיקרא לא הוה קים ליה בקיצותא אלא מחוורתא כדשניין מעיקרא: ולרגלים: רגלים באחד בניסן הוא בחמשה עשר בניסן הוא אמר רב חסדא רגל שבו ראש השנה לרגלים נפקא מינה לנווד למיקם עליה בבל תאחר ורבי שמעון היא דתניא ⁹אחד הנווד ואחד המקדיש ואחד המערך ¹⁰כיון שעברו עליו ג' רגלים עובר בבל תאחר ר"ש אומר ¹¹ג' רגלים כסדרן וחג המצות תחילה ¹²וכן היה ר"ש בן יוחי אומר רגלים פעמים ג' פעמים ד' פעמים חמש כיצד נדר לפני הפסח ג' לפני עצרת חמשה לפני החג ארבעה ת"ר ¹³חייבי הדמין ¹⁴והערכין ¹⁵החרמין וההקדשות חטאות ואשמות עולות ושלמים צדקות ומעשרות בכור ומעשר ופסח לקט

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה ד.

בשביל שיחיו בני. והא דתנן פרק קמא דמסכת אבות (מ"ג) אל מהיו כעצדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס ¹היינו צאומות² העולם שמוהין על הראשונות:

ונדבך די אע. האי קרא במגילת כורש הראשון כתיב כדאימא בספר עזרא כשגורא דריוש לבקר ולחפש כדכתיב (עזרא ו) חלדין דריוש מלכא שם טעם וצקרו צבית ספריא די גנויא ומכל מקום כיון דעל פי אותה מגילה כוה לצנות דיין מינה שפיר דהחמיין ומיהו קשיא לעיל מינה דתמחילת מלכות אחשורוש כתבו שטנה וכתיב צאדין צבילת עזידת צית אלהא די צירושלם והוט בטלח עד שנת תרתין למלכות דריוש מלך פרס וקראי דנצואת חגי כתיב כהו ועוד טונא דלא מייתי הכא אלמא מנו לו מניסן אע"פ שכבר החמיין ושמא לא נתצבר להם הדבר עד אחרי כן:

שלמה עבד מלמעה ואיהו עבד מלמטה. לאו מקרא דריש אלא קבלה היתה צפיסה: **עד כסף ככרין מאה**. בשנת שצט למלך היה שצבר עזרא מנצב:

שלשה רגלים בסדרן. ומתנימין דניסן ר"ה ר"ש היה והכי אמרינן לקמן (דף ו'): **והחרמין**. צין חרמי גבוה צין חרמי כהנים ר"ת

פסק לדדקה שפוסקים יתן ציד גבאי ישנה צבל תאחר מלמוסרה לגבאי ואין הגבאי צבל תאחר מלחלקה אצל מה שאדם נודר ציד עגמו לכשיראה אינה צבל תאחר:

צדקות ומעשרות. והא דלמר רצח לקמן (דף ו') ולדקה מיחייב עלה לאלתר ה"מ דקיימי עניים אצל לא מיחייב להדורי דתרייהו כל זמן שלא עשו שלשה רגלים והא דפריך פשיטא עממי מהו דמימא הואיל וצענינא דקרצנות כתיב עד דעברו עליה שלשה רגלים כקרצנות היינו אפילו היכי דקיימי עניים ואין לפרש דהא דקאמר עובר לאלתר היינו עשה כדאשכחן צאחריני דצרגל אחד עובר צעשה דא"כ הוה ליה למימר עד דעבר עליה רגל אחד קקרינן:

ומעשרות. כגון מעשר ראשון ומעשר שני ומעשר עני ומה שקצע עליהם הכתוב זמן ציעור כדכתיב (דברים יד) מקלה שלש שנים מוציא וגו' ומנן צפרק ה' (מ"ו) דמעשר שני ערצ יוס טוב הראשון של פסח של רביעית ושל שציעית היה ציעור דהתם אע"פ שלא הפריש חייב להפריש וצלבד שצאו לעונת מעשר כדתנן ¹הגויע לזמן הדיעור ותדע לקמן² דרשין תרי קראי לכולהו חד דלמר ולא אפריש וחד דאפריש ולא אקריי אצל מעשרות לא אשכחן אלא חד קרא ועוד משכחת לה כשנתמרח צברי צין רגל לציעור דהא פשיטא כל זמן שלא נתמרח לא מיחייב אמידי ועוד דאפילו אמ"ל חייב אחא קרא דציעור א' לעבור עליו צשני לאוין דכוותה אשכחן פ"ק דנדרים (דף ג:) וקאז תימנה דלא חשיב הכא תרומה וצבורים דכי היכי דמצינן לקמן (ד' ה:) מעשר גרבי נמי תרומה וצבורים ושמא צכלל מעשר איתנהו כמו צכל דוכתי דקתני חייב ולתרומה ולצבורים ומיהו לצבורים אין לחוש דאין דינס צשלשה רגלים אלא מעצרת ועד החג צקריאה ומחג עד חנוכה צלא קריאה: לקט

י'נדבך אדם ויעברו עליו ג' רגלים וחג המצות תחילה עובר עליו בכל תאחר. ומני ר' שמעון היא דתניא אחד הנווד וכול', ופשוטה היא עד הרי כאן ארבעה. חנו רבנן חייבי הדמים והערכים והחרמים וההקדשות חטאות ואשמות עולות ושלמים צדקות ומעשרות בכור מעשר ופסח

א) לשון הירושלמי נלמן קן קח אי"ר יונה שערות ואלאת בניהן מלוא נאציר וכתב בה שניה למלכות. מכר מכירה במרחשון וכתב בה שניה למלכות מ"ד מניסן מניין וכו'. כ"ה בירושלמי.

עין משפט

נר מצוה

א ז מיי פ"ד מהל' מעשה הקדשות הלי' גי סמך לאוין של:
ב [מיי] פ"א מהלכות ערכין הלכה א:]:

תורה אור השלם

1. ומה חשון ובני תורין ודברין ואמרי'ן לעלון לאלה שמיא חנטין מלח חמר ומשה כמאמר כהניא חניין מלח חמר ומשה כמאמר כהניא די בירושלם להוא מתיבה להם יום ביום די לא שלה:
2. די להון מהקרבין ניהוחין לאלה שמיא ומצלין לחיי מלכא ובגוהי:
3. נדבכין די אבן גלל תלתא ונדבך די אע חדת ונפקתא מן בית מלכא תתיבה:
4. וכן את החצר הגמית שלשה טורי גזית וטור כרתות מלכים א לו 5. ויאמר לי המלך והשגל יושבת אצלו עד מתי ייחית מהלךך ומתי תשוב וישוב לפני המלך וישלחני ואתנה לו וכו':
נחמיה ב ו

6. ועל מרא שמיא התרוממות ולמאנייא די ביתיה היתיו קדמך ואנת ורברבניך שגלתך ולחנתך חמרא שתין בתין ולאלהי כספא ורובא נקשא פרקלא אעא ואבנא די לא חזון ולא שמעין ולא ויעין בשבת ואלהא די נשמתך בידה וכל אריתך לא לה הדרת:
7. בנות מלכים ביקרותיך נצבה שגל לימינך בבתם אופיר:
8. עד כסף ככרין מאה ועד חנטין כורין מאה ועד חמר בתין מאה ועד בתין משה מאה ומלח די לא כתב:
עזרא ו כב

רבינו חננאל

רביה באייר שנה שנייה למלכות פלוני, [מכר מכירה במרחשון וכתב בה שנה שנייה למלכות פלוני], מאן דאמר מניסן מניין ראש השנה למלכים, מאן דאמר מלוח קדמה, מאן דאמר מתשרי מנינן [ראשן השנה למלכים, מכירה קדמה. יירושלמי: היו מונין ליציאת מצרים, שנאמר ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת לבני ישראל מארץ מצרים. ובנה הבית, היו מונין לבנינו, שנאמר ויהי מקץ ארבעים שנה אשר בנה שלמה וגו'. לא זכו מנו לחורבן הבית, שנאמר בעשרים וחמש שנה ללולותינו וגו'. לא זכו נתחייבו למנות לאומות העולם, שנאמר בשנת שנים לדירוש בשנת שלש לכורש. מתני' ולרגלים. אוקומה רב חסדא רגל שבו ראש השנה לרגלים, נפקא מינה לנווד. כלומר אם שנתן